

Nyblivna pappors syn på information och stöd från BVC

Karolinska Institutets folkhälsoakademi

2010:11

På uppdrag av
Stockholms läns landsting

**Karolinska
Institutet**

Karolinska Institutets folkhälsoakademi (KFA) etablerades den 1 januari 2009 i samband med att Stockholms läns landstings Centrum för folkhälsa gick över till Karolinska Institutet (KI).

KFA bedriver folkhälsovetenskaplig forskning och utbildning samt strategiskt och praktiskt folkhälsoarbete på regional och nationell nivå. En grundtanke är att praktik och teori ska stimulera varandra och ge synergieffekter, till nytta för vården och befolkningen. KFA ska vara en plattform för utveckling av metoder och redskap samt för en bred implementering av åtgärder för att förbättra befolkningens hälsa.

Målet är att vara ett regionalt, nationellt och internationellt kunskapsnav som förstärker de folkhälsovetenskapliga inslagen i medicinsk utbildning och forskning samt i det strategiska och praktiska folkhälsoarbetet. Visionen är att ha en sådan ämnesmässig bredd och kvalitet att KFA räknas till en av de främsta folkhälsoakademierna i världen.

KFA:s långsiktiga arbete leds av styrelse och en föreståndare som samordnar, stimulerar och utvecklar folkhälsovetenskapen vid KI, i samverkan med KI:s övriga beslutande organ. Stockholms läns landsting beställer stora delar av sitt folkhälsoarbete från Karolinska Institutets folkhälsoakademi.

Författare: Annelie Alexander
Institutionen för folkhälsovetenskap
Avd för tillämpat folkhälsoarbete

ISBN 978-91-86313-40-1

Karolinska Institutets folkhälsoakademi
171 77 Stockholm

E-post: info@kfa.ki.se
Telefon: 08-524 800 00
www.ki.se/kfa

Rapporten kan beställas/laddas ner från
Folkhälsoguiden, www.folkhalsoguiden.se

”Jag tycker nog att informationsbehovet för min del ökade betydligt när jag började vara hemma själv för då är man sista utposten på ett helt annat sätt”

Pappa som deltog i fokusgruppsintervjuerna

Tack

Jag vill tacka deltagarna i fokusgruppsintervjuerna som tog sig tid att medverka och som villigt diskuterade frågor kopplade till information och stöd från barnhälsovården. Jag hoppas att ni känner igen er i resultaten och att ni anser att jag återgett intervjuerna på ett korrekt sätt. Jag vill också tacka min kollega Johan Karlsson som vid tre intervjutillfällen hjälpte till att leda diskussionerna och som var ett stöd i planeringen av denna undersökning.

Annelie Alexander

Initiativtagare till fokusgruppsundersökningen är Barnhälsovårdsenheten Nord, Stockholms läns landsting. Rapporten är resultatet av ett specialuppdrag från Barnhälsovården till Karolinska Institutets Folkhälsoakademi.

Innehåll

Bakgrund	5
Metod	6
Resultat	7
Erfarenhet av BVC:s verksamhet	7
Frågor/funderingar som nybliven pappa	7
Intresse av att delta i befintliga föräldragrupper	8
Föräldragrupp under föräldraledigheten	10
Pappagrupp	11
Övriga synpunkter	13
Diskussion	13

Bilaga

Frågeguide

Sammanfattning

Barnhälsovården har i uppdrag att ge stöd till småbarnsföräldrar både enskilt och i grupp. Som stöd för utvecklingen av föräldragrupsverksamheten tog Barnhälsovårdsenheten Nord i Stockholms läns landsting initiativ till en fokusgruppsundersökning med nyblivna pappor. Syftet var att undersöka vilka frågor och funderingar nyblivna pappor har samt hur deras önskemål om stöd i föräldrarollen från barnhälsovårdscentralen (BVC) ser ut. Under perioden mars till april 2010 genomfördes därför fyra fokusgruppsintervjuer på fyra olika BVC-mottagningar i Stockholms län.

Deltagarna i fokusgruppsintervjuerna var väldigt nöjda med stödet från BVC i frågor av medicinsk karaktär. Utöver BVC var föräldrar, syskon, bekanta samt Internetsidor som Vårdguiden och Growing people källor för information, tips och råd. Föräldragrupsverksamheten sågs mest som något som vände sig till mamman eftersom hon som regel var föräldraledig under perioden då föräldragruppträffarna ägde rum. Majoriteten av papporna tyckte att det vore bra med någon liknande verksamhet under den egna föräldraledigheten som ofta inträffar när barnet är ungefär ett år. De ansåg att syftet med en sådan gruppverksamhet skulle kunna vara att få relevant information, möjlighet att utbyta erfarenheter med andra i samma situation och knyta kontakter med andra föräldralediga (pappor) i närheten av det egna bostadsområdet.

Bakgrund

Barnhälsovårdens övergripande mål är att främja barns hälsa, trygghet och utveckling genom att ge stöd och råd i föräldraskapet, upptäcka och förebygga fysisk och psykisk ohälsa hos barn samt uppmärksamma och förebygga risker för barn i närmiljö och samhälle (1). Barnhälsovården följer barnets utveckling under de fem första levnadsåren och verksamheten når i princip alla barn och deras föräldrar eller vårdnadshavare. Utöver hälsokontroller och vaccinationer erbjuds föräldrarna stöd i frågor som rör barnens fysiska, psykiska och sociala utveckling.

Barnhälsovården har i uppdrag att ge stöd till småbarnsföräldrar både enskilt och i grupp. Det enskilda stödet ges i form av ett första hembesök strax efter hemkomsten från BB och sedan i form av regelbundna hälsokontroller med minskad frekvens ju äldre barnet blir. Enligt Stockholms läns landstings (SLL) Metodbok för barnhälsovården bör föräldrar också erbjudas minst sex föräldragruppträffar under barnets första levnadsår (1). En målsättning med gruppverksamheten är att skapa nätverk mellan föräldrarna som kan främja barnets utveckling. I Metodboken föreslås att ”gruppverksamheten ska utformas så att kvinnor och män i lika hög grad vill delta” (1).

Trots att målsättningen är att gruppverksamheten ska tilltala både kvinnor och män så består föräldragrupperna i hög grad av enbart mammor. Försök har gjorts vid enstaka barnvårdscentraler (BVC) eller av enstaka BVC-sjuksköterskor inom SLL för att locka fler pappor med varierande resultat. Ett antal kartläggningar, undersökningar och studier har tidigare genomförts på olika nivåer gällande föräldrars syn på BVC-verksamheten, BVC-sjuksköterskans bemötande samt utformningen av barnvårdscentralernas väntrum (2, 3). Undersökningar kring vad nyblivna pappor är intresserade av att veta, hur de vill få information, om de är intresserade av att diskutera papparollen och hur de ser på föräldragrupper är dock begränsade. Barnhälsovårdsenheten Nord inom SLL tog därför initiativ till en fokusgruppsundersökning som syftade till att undersöka dessa frågor.

Metod

Fokusgruppsintervjuer är en metod som ofta används för att samla in information om frågor som kan hjälpa till att förklara faktorer som påverkar individers känslor, attityder och beteenden i en viss fråga (4). Det är en form av gruppdiskussion som bygger på deltagarnas åsikter och erfarenheter. Det ideala antalet deltagare är 6-8 personer och helst ska deltagarna vara relativt lika när det gäller ålder, kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund (4, 5).

Under mars och april 2010 genomfördes fyra fokusgruppsintervjuer med totalt 14 småbarnspappor i Stockholms län. Deltagarna rekryterades via BVC-sjuksköterskor på fem utvalda BVC i länet. Urvalet av deltagande mottagningar, som representerade innerstaden, närförorter samt kranskommuner, gjordes av Barnhälsovårdsenheten Nord utifrån socioekonomiska faktorer. Vid de utvalda mottagningarna tillfrågades samtliga förstagångsföräldrar med upp till 1,5 år gamla barn om de var intresserade av att delta i en intervju. Om pappan själv inte deltog vid besöket delades information ut till mamman som kunde vidareförmedla den till pappan. Ursprungsplanen var att genomföra fem fokusgruppsintervjuer med 6-8 deltagare i varje grupp men slutresultatet blev fyra intervjuer med 3-4 deltagare. Tre av de utvalda BVC-mottagningarna hade problem med att rekrytera deltagare alternativt glömde att tillfråga föräldrarna om de var intresserade av att medverka. I samråd med uppdragsgivaren tillfrågades därför ytterligare två mottagningar och slutligen genomfördes en intervju i innerstaden, två i närförortskommuner och en i en kranskommun.

Det låga deltagarantalet i grupperna som intervjuades berodde främst på att endast ett fåtal föräldrar tillfrågats på respektive mottagning. Svårigheter med att hitta ett datum då majoriteten av de tillfrågade kunde medverka bidrog också. I den första och sista intervjun deltog fyra pappor och i de båda andra tre pappor. Samtliga deltagare var förstagångsföräldrar och deras barns ålder varierade mellan 4 veckor och 1,5 år. Intervjuerna genomfördes på respektive BVC efter ordinarie öppettid (kl.17-18). De tre första intervjuerna leddes av en moderator och en bisittare, som är författare till denna rapport. Den sista intervjun genomfördes endast av bisittaren som då intog rollen som moderator.

Frågor till fokusgruppsintervjuerna formulerades kring områden som moderatorn och bisittaren i samråd med uppdragsgivaren bedömde vara av intresse för utvecklingen av barnhälsovårdens stöd till nyblivna föräldrar. Intervjuerna inleddes med generella frågor om vad deltagarna förknippade med ordet BVC och vilken erfarenhet de hade av BVC:s verksamhet. Därefter följde tre huvudfrågeställningar för att ringa in frågor och funderingar som nyblivna pappor kan tänkas ha, samt önskemål gällande information och stöd från BVC (Bilaga 1).

Som stöd för analysarbetet spelades intervjuerna in. Intervjuerna transkriberades, men noteringar gällande talstyrka, talhastighet eller pauser uteslöts i transkriptionen eftersom de inte bedömdes vara nödvändiga för syftet med undersökningen. Efter genomläsning av det transkriberade materialet delades materialet in i fem övergripande teman. Varje tema analyserades mer i detalj och citat för att illustrera resonemangen valdes ut. Citaten har i stor utsträckning återgetts ordagrant men ett fåtal citat har anpassats till skriftspråk genom att utesluta upprepningar.

Resultat

Erfarenhet av BVC:s verksamhet

Samtliga deltagare ansåg att det är till BVC man går för att väga och mäta barnet, kontrollera att allt är som det ska vara samt för vaccinationer och medicinska undersökningar. De flesta pappor hade vid mer än ett tillfälle deltagit vid någon av dessa kontroller, tillsammans med barnets mamma eller ensam. Deltagarna hade också varit med vid det första hembesöket strax efter barnet var fött och upplevde detta som positivt, en slags service då tillvaron kunde kännas lite kaosartad.

När det gällde erfarenhet av BVC:s föräldragrupsverksamhet så varierade detta mycket mellan deltagarna. Det vanliga var att barnens mamma gick på dessa träffar men det fanns också deltagare som berättade att familjen valt att inte delta eller att deras föräldragruppträffar ställts in på grund av få deltagare eller influensavaccinationer.

Frågor/funderingar som nybliven pappa

I samtliga grupper var deltagarna främst intresserade av att veta om barnet utvecklades på rätt sätt och om allt var normalt. I två grupper påpekade deltagarna att de frågor man har som nybliven pappa nog inte skiljer sig så mycket från vad mammorna funderar över utan man vill få svar på frågor om: Vad kan man göra om barnet skriker? Vad kan man göra om barnet har ont i magen? Vad är det här för en prick? När ska man börja ge smakportioner? Hur stora bitar är ok? Vid ett par BVC mottagningar hade föräldragrupsverksamheten avslutats i förtid och papporna trodde att många av familjens frågor kring just mat hade blivit besvarade i det forumet om grupperna hade fortsatt.

Frågor som kanske inte tas i upp i föräldragrupperna eller i det enskilda samtalet är alternativa metoder vid till exempel blöjeksem eller magont, vilket ett par pappor efterlyste. De hade själva fått tips från föräldrar om olivolja istället för Apotekets salvor eller från bekanta om örtte för att lindra magont. En diskussion kring detta ansåg en av papporna vara värdefull eftersom det kan finnas alternativ som är säkra för barnet och som egentligen är bättre än Apotekets produkter. I en av grupperna efterlystes också mer information om vanligt förekommande sjukdomar och symptom så att man själv kan ana vad det kan vara och inte gripas av panik vid hög feber eller liknande.

När det gällde frågor av medicinsk karaktär så var deltagarna väldigt nöjda med hjälpen från BVC. Svar på sina frågor fick de vid planerade och drop-in besök på mottagningen samt via e-post eller telefonsamtal till BVC-sjuksköterskan. Andra alternativ för att få svar på icke akuta frågor var syskon, föräldrar eller bekanta samt Internetsidor som Vårdguiden och Growing people. Den senare var inte känd av alla men rekommenderades av papporna som besökte sajten regelbundet eftersom informationen kom från experter inom området.

I en av grupperna var ett par pappor för tillfället föräldralediga. De ansåg att informationsbehovet hade ökat väsentligt i samband med föräldraledigheten. Karaktären på frågeställningarna ändrades då också från medicinska frågor till funderingar om lek, samspel och utveckling.

”Jag tycker nog att informationsbehovet för min del ökade betydligt när jag började vara hemma själv för då är man sista utposten på ett helt annat sätt och då börjar man ta till sig mycket mera kunskap.”

”Jag tror att i det skedet så har det nog lagt sig det här kring en prick, vad ska han äta eller hur ska man borsta tänderna osv. De rutinerna finns redan, utan frågor kanske är mer inriktade på det som tangerar att inte vara BVC:s uppgift. Kanske lite mera kring hur man lägger upp leken och sådana funderingar.”

Samtliga grupper fick en följdfråga om vilket behov de hade av att diskutera papparollen och förändringar som föräldraskapet kan medföra. Svaren på denna fråga varierade inom grupperna men de flesta tyckte att detta är något som man hellre pratar om med kompisar än med föräldrar som man inte känner.

”Det känns som att den frågeställningen är lite mera privat och för mig framstår det som mer naturligt att ta det med en kompis som är i samma situation än att göra det i en stor anonym grupp eller med människor som man inte känner.”

”Jag tycker väl kanske inte att det är frågor som man känner behov av att diskutera på BVC. Däremot så tror jag att jag har diskuterat det med kompisar som har barn.”

”Jag har inte riktigt hunnit dit än och frågan är vilket forum man skulle vilja ställa frågorna och diskutera. Jag tror nog mer att vänner och syskon...jag tror inte att jag skulle vilja diskutera det här (på BVC)”

”Inte just nu... men jag tycker att det är ganska intressant, de här traditionella mamma- och papparlerna.”

En gruppdeltagare var inte alls intresserad av den här typen av diskussioner eftersom det lätt blir att man målar upp problem och svårigheter. Övriga i den gruppen samt i de andra grupperna var intresserade av att ventilera frågor som är kopplade till föräldraskapet.

”Min fru är från ett annat land så då kom min svärmor hit och bodde med oss. Det är ju lite speciellt så där har man lite funderingar kring sådana saker.”

”Jag tycker det har varit en jätteomställning. Ni tycker inte det, men det som jag har gjort (tidigare) och inte kan göra (nu) har blivit lite jobbigt faktiskt så det klart att det skulle vara kul att prata med någon i samma situation.”

”Det tycker jag är jätteintressant och i alla möjliga sammanhang där man kan utbyta erfarenheter med personer i samma situation. Sedan känner jag inget jättebehov att det bara ska vara pappor eller bara mammor för den stora biten är ju faktisk det gemensamma föräldraskapet.”

”Man kanske har pappfrågor om situationen hemma. Det är säkert jättevanliga tankar men om man inte träffar någon att prata med så tror man kanske att det bara är en själv som känner så.”

”Jag var på pappagrupp på MVC och det tyckte jag var skitbra då, för man hade så mycket tankar och idéer... Vissa tyckte precis likadant och det var jävligt skönt att höra att det fanns andra som tänkte på lika konstiga saker som en själv. Nu känner jag att jag har några kompisar med barn och det räcker för mig med dem.”

Intresse av att delta i befintliga föräldragrupper

Intresset för att delta i de befintliga föräldragrupperna var lågt hos många av papporna som deltog i fokusgruppsintervjuerna. Dels för att grupperna sågs som en aktivitet för den som var hemma med barnet, vilket vanligtvis var mammorna under perioden som grupperna träffades, och dels för att de som ensamma män inte ville förstöra sammanhållningen i gruppen eller störa vid amning och mammaspecifika diskussioner.

”Jag vet inte om ni känner samma sak men i min frus grupp så är det bara tjejer eller mammor. Det vill man inte förstöra som kille liksom.”

”Det är mycket fokus på mamman och barnet, det är de som blir kallade. Det är ju upp till oss pappor om

man vill vara delaktig. Jag upplever inte att man uppmanas riktigt att komma med.”

”Det var vår barnmorska som nämnde mammagruppen. Då fattar man direkt, okej inte pappan.”

”Tidpunkten gör ju att man känner att det inte är riktigt riktat till mig.”

I ett par grupper resonerade papporna kring om det verkligen var nödvändigt för båda föräldrarna att gå på föräldragruppsträffarna. Deras erfarenhet var att man delade med sig i familjen på kvällen oavsett om det gällde ett individuellt besök på BVC eller ett tema på en föräldragruppsträff. Samtidigt så uttryckte några deltagare att det vore bra att få förstahandsinformation för att själv kunna fatta beslut i frågor som rör skötseln av barnet.

”Får rätt mycket information av min fru som är duktig på att säga allting som har hänt... Har inte tid att gå på temasträffar nu... men när man är pappaledig kanske.”

”Sådan information vill jag ha bara för att kunna göra på mitt sätt. I nuläget känns det som att allting man gör, gör man såsom mamman. Hon kommer hit och får höra någonting och sedan berättar hon för mig hur det ska göras. Det är rätt skönt att kunna ta sin egen plats. Jag anser så här, jag har samma information som dig så min åsikt är precis lika mycket värd.”

”Det är väl lätt att inte ens tänka på att man kan missa enormt mycket information”

”Missar man informationen här känns det som att mamman får något slags övertag, hon kan mer, vet mer och dessutom har hon maten. Så man är lite utanför... Det vore kanske bra att dra in papporna lite, för att få dem mer involverade.”

I samtliga grupper så var tiden för de befintliga (eller numera avslutade) föräldragruppsträffarna ett hinder om tanken var att båda föräldrarna skulle delta. Även om flera fokusgruppsdeltagare hade flexibla arbetstider och förstående chefer så var det ett problem att träffarna ägde rum mitt på dagen snarare än klockan tre eller fyra på eftermiddagen. En träff mitt på dagen innebar i praktiken att föräldern som arbetade var tvungen att ta ledigt en hel dag medan en träff på eftermiddagen skulle kunna lösas genom flexledighet.

”Jag har en chef som är väldigt öppen för att jag kommer eller går lite tidigare men ligger det tolv på dagen så måste jag ta en dags semester. Det kan jag väl i och för sig göra men då blir det rätt begränsat de där semesterdagarna man har på ett år.”

”Det är mycket lättare att gå halv fyra från jobbet för att vara här till fyra än att ta en halvdag eller hel-dag ledigt, eller ta flera timmar mitt på dagen.”

”Tider är svårt. Det ska ju mycket till för att det ska passa alla. Självt är jag ganska flexibel, att jag kan styra min arbetstid, men det är inte alltid lätt att få till det.”

Få deltagare var intresserade av föräldragruppsträffar på kvällstid. Istället hänvisade de till föräldraledighetsperioden och då fick träffarna gärna vara mitt på dagen när barnen var pigga.

”Jobbar man sina åtta timmar på dagen och sedan kommer hem, då har man kanske inte så stor lust att gå till ett möte. Även om det skulle vara nyttigt att diskutera men ändå, då vill man träffa sin dotter och sambon. Däremot skulle jag vilja ha det när man själv är pappaledig, den här sociala biten.”

”Kvällar, helger, det känns också lite så där. Då kanske man vill vara hemma.”

Föräldragrupp under föräldraledigheten

Många av de pappor som deltog i fokusgruppsintervjuerna var intresserade av någon form av gruppverksamhet i samband med den egna föräldraledigheten. Dels för barnets skull men också för sin egen del som en social aktivitet i närheten av bostaden. Behovet fanns både hos dem som inte hade någon i bekantskapskretsen som skulle vara föräldraledig samtidigt, och hos dem som hade föräldralediga vänner. Tankarna kring sammansättningen av en sådan grupp såg lite olika ut. Vissa hade funderingar på att kliva in i den befintliga "mammagruppen" men andra ville ha en egen grupp.

"När jag går på pappaledighet då tänker jag mig att det kommer nästan bara vara mammor som är (hemma) med barn i samma ålder... Då får man väl se vad de diskuterar på sina promenader, om det är aktuellt att vara med."

"Ingenting som jag kliver in i utan då känns det som om man vill ha en egen grupp, träffa nya människor."

"Jag tror att som man, så hamnar man lite utanför de här grupperingarna. Vi kommer ju in i föräldraledigheten lite senare. Ska man då gå till en föräldragrupp då kanske alla redan är polare och då beror det lite på vad man är för typ av människa. Då känner man sig lite utanför."

I samtliga grupper fanns det pappor som förordade grupper med föräldralediga mammor och pappor likväl som det fanns pappor som talade för specifika pappagrupper. Oavsett vilket så ansåg deltagarna att det fanns en risk för att mammor med mer erfarenhet av att ta hand om barn kunde dominera vid erfarenhetsutbyte mellan föräldrarna i blandade grupper.

"Bra med en blandad grupp där även barnen är med. Jag känner nog inget behov av en specifik pappagrupp utan hade nog gärna varit delaktig där det är mixat, men en önskan är att det inte bara är en pappa som kom med utan att det blir familjer som kan prata om vad man upplever."

"Det kan ju vara så att papporna kanske håller tillbaka eller inte vågar om man är med kvinnor som har lite mera erfarenhet."

"Om det skulle vara mixat så skulle det nästan vara fifty-fifty för som pappa är man (annars) inte riktigt med i samtalet."

"En pappagrupp, jag är van vid att mammorna lätt kan ta över."

"Om man ska fokusera på pappans behov som vi gör nu då tror jag det är bäst med bara pappor och sina barn. Alla har samma utgångspunkt."

När det gällde gruppledare ansåg papporna att ledarens kön inte spelade någon roll men däremot var det viktigt vid föreläsningar eller tematräffar att personen var trovärdig. Till exempel att det var en dietist som föreläste om mat, en tandhygienist om tandhälsa osv. Vid föräldragruppträffar med fokus på erfarenhetsutbyte och diskussion ansågs det däremot vara viktigare med en gruppledare som kunde få igång och leda en diskussion. Att det fanns en röd tråd i träffarna var viktigare än vem som höll i gruppen.

"För mig är det inte avgörande vad föreläsaren har för kön."

"Jag tror det är viktigt att man skapar ett förtroende för att våga prata och en viss kontinuitet."

”Det är inte säkert att vi behöver någon. Bara BVC anordnar. De sätter tid, plats och punkt, men de kanske inte behöver vara där under hela mötet.”

Pappagrupp

Diskussionerna i grupperna om behovet av pappagrupper svängde ganska mycket under intervjuerna. Inledningsvis ansåg de flesta deltagare att särskilda pappagrupper inte var nödvändigt utan det kunde räcka med temaföreläsningar och erfarenhetsutbyte i blandade grupper. Samtidigt efterlyste de någon form av socialt umgänge där barnen kunde vara med i samband med sin egen föräldraledighet. Det fanns också deltagare som hade egna grupper med grannarna eller med kompisgänget. Själva fokusgruppen påverkade i viss mån deltagarna eftersom flera pappor mot slutet av intervjuerna gav uttryck för att diskussioner liknande den i den pågående intervjusituationen skulle kunna vara intressant.

En pappagrupp skulle kunna fylla två funktioner, dels skulle det kunna vara ett forum för information anpassat till barnets ålder och dels skulle det kunna vara en arena för att knyta kontakter med andra föräldralediga pappor i närområdet.

”Ja, men det skulle väl vara bra. Att typ träffas vid några tillfällen och sedan kolla om man vill hänga med någon kanske.”

”Det kan ju vara intressant att prata, som vi gör nu lite grann så där.”

”Det finns ju andra funktioner också än bara barnets behov av att träffas...då kanske man möter någon som man (vill) umgås med... så det finns ju ändå en social funktion.”

”Jag har upplevt att det finns någon form av socialt behov för en själv också, att det inte finns något naturligt umgänge vid sidan av öppna förskolan. Jag hade inte ens tänkt tanken innan jag gick hit att det finns ju faktiskt en mammagrupp... och att man faktiskt har en möjlighet att skapa kontakter därigenom.”

Under intervjuerna varierade tankarna på hur dessa pappagrupper skulle kunna vara utformade. De flesta diskussioner landade i att det vore bra med någon form av tema men också att det finns tid och utrymme för diskussion och erfarenhetsutbyte.

”Det behöver inte vara att man samlar pappor med den åldersgruppen på barn utan man skulle kunna ha en pappadag varannan vecka eller en gång i månaden då alla pappor kan komma hit... Det skulle vara jätteintressant för mig nu att prata med dem som har ettårsbarn, hur kan utvecklingen vara. Likaväl som jag vill prata med folk som är i samma situation.”

”Bra att det finns ett tema, någon slags mall men sen att det är fritt att hamna i stickspår och utbyta erfarenheter.”

”Pappagrupp tycker jag är en bra idé. Jag skulle inte tycka att det var så kul att delta om det bara blir en diskussion som handlar om rent sociala frågor. Det tar jag hellre med en kamrat... Men om man är först i sitt kompisgäng som får barn då kanske man vill träffa andra pappor bara för att höra liksom vad tycker du om det här?”

”...det kan ju vara så att det är jobbigt och tufft och som man, kanske man inte får den möjligheten att prata med andra... Det kan ju vara skönt att gå i en sådan grupp för att dela med sig av erfarenheter eller lyssna på andra. Att de också har det kämpigt.”

Två av grupperna pratade en del om att vinsten med att träffas i någon form av pappagrupp var att man

då lättare kunde knyta kontakter med andra föräldrar i bostadsområdet. Likaså kunde det kännas tryggare och mer givande att gå till Öppna förskolan om man redan kände några av de andra föräldrarna eftersom samtalen då inte behövde stanna på det ytliga planet.

”Det kan ju BVC styra rätt så mycket, hitta de som bor i ungefär samma område och ta in dem samtidigt. På öppna förskolan kanske man inte går runt till 20 personer och frågar: var bor du? ...om man satte ihop en grupp med 5-10 personer från samma område då blir det naturligt nästa gång man ses hemma-vid. Då tar man ju kontakt.”

”Jag har hört att de tycker det är väldigt bra med Öppna förskolan. Men då har de ju gått dit några i mammagruppen... man kanske inte går fram till typ första bästa och säger tjena.”

”Känner du igen (någon) från en sådan här grupp då har du ju någon att sitta med hela tiden. Annars sitter man oftast med sina barn och pratar lite och kollar lite saker som är ganska ointressanta. Känner man igen dem känns det bättre.”

I ett par av grupperna konstaterade deltagarna att behovet av en pappagrupp under föräldraledigheten skulle minska om papporna haft möjlighet att knyta kontakter med andra pappor i den befintliga föräldragruppen. I en annan grupp så diskuterades marknadsföringen av föräldragruppen och träffar eller föreläsningar på exempelvis Öppna förskolan. De ansåg att det var lätt att missa infoblad på anslags-
tavlan och papporna efterfrågade därför mer muntlig information i samband med hälsokontroller och besök på BVC.

”Behovet av en ren pappagrupp efter ett år minskar om man har föräldragrupper som ligger bra i tiden under första året, för då har man knutit de här kontakterna. Så man kanske egentligen kan lösa det genom lämpliga tidpunkter under första året för då är det redan löst när man går på pappaledighet, då har man ju de kontakterna.”

”Kanske att man egentligen redan när föräldragruppen skapas att man har en grupp för papporna. Att träffas kanske på kvällstid... Det behöver inte vara föräldragruppens mammas män, utan det kan vara en helt annan grupp.”

”Det finns ju väldigt mycket intressant att diskutera så det kan egentligen inte vara det som är problemet utan det kanske inte pushas tillräckligt mycket för det.”

”BVC kanske skulle kunna försöka hålla liv i gruppen när papporna tar över. Samla alla pappor då igen så att man inte behöver telefonera själv runt till alla. Bara bistå med första kontakten.”

När det gällde ren information om bland annat mat, tandhälsa, säkerhet och olycksfall var ett förslag att ha ett par tematräffar eller föreläsningar per år för samtliga föräldrar i området, oavsett föräldragruppstillhörighet eller barnets ålder.

”Någon temadag, typ uppsamlingsgrej ett år senare. Där man sammanfattar det där som mamman till största delen har varit på... så där (klockan) 19-21 eller något sådant”

Fokusgruppsdeltagarna ansåg att det fanns ett behov av information och stöd också efter barnets första år. Behovet av stöd från BVC, om man bortser från medicinska frågor, bedömdes dock minska i samband med att barnet började i förskoleverksamheten.

”För familjen så finns det ju ett fortlöpande informationsbehov allteftersom barnet utvecklas och lär sig nya saker. Nya funderingar och nya frågeställningar... Det här pappaspecifika kanske också fortsätter

men det känns mera diffust att sätta fingret på.”

”Vid ett och ett halvt års ålder då känns det som att man kanske börjar träffa mycket folk via förskolan och fröknarna kanske har tips och råd och så också. Kanske man glider över i den omsorgen med träffar och får tips och råd... Det blir ett forum som tar över mer ”

Övriga synpunkter

Intervjuerna avslutades med frågan om deltagarna hade något ytterligare att tillägga, något som diskussionerna inte berört men som de tyckte var angeläget att ta upp. I tre av grupperna fanns det kommentarer med kopplingar till stödet från BVC. I den första gruppen handlade det om informationsmaterial från BVC som ansågs kunna skapa oro hos föräldrar. Materialet innehöll utvecklingskurvor och exempel på saker som ett barn vanligtvis gör vid en viss ålder. En av papporna ansåg att det är lätt att man som förälder tror att något är fel om barnet inte kryper, slår med klossar eller pratar vid den tidpunkt som anges. Ett förslag från ett par av papporna var tydligare information om hur stor spridningen kan vara och att barnets utveckling är fullt normal oavsett när i tidsintervallet barnet utvecklar beteendet. I den andra gruppen fanns det önskemål om ett andra hembesök efter cirka 1,5-2 år. BVC-sjuksköterskan skulle då bland annat i lugn och ro kunna prata lite om curlingföräldrar och barnuppfostran. Tanken var att BVC-sjuksköterskan i hemmiljön lättare skulle kunna se interaktionen mellan barn och föräldrar och ge tips och råd gällande just detta. Dessa frågor var något som papporna ansåg vara för känsliga och för privata att diskutera i grupp. I den tredje gruppen hade en av deltagarna goda erfarenheter från mödrahälsovårdens föräldragrupp där de hade diskuterat relationen mellan föräldrarna och vikten av att vårda den efter barnets ankomst. Deltagaren upplevde inte att BVC pratade om relationen mellan föräldrarna och efterlyste därför att den frågan borde finnas med i olika sammanhang.

Diskussion

Syftet med denna rapport är att ge Barnhälsovårdsenheten Nord inom SLL en bild av småbarnspappors tankar om information och stöd från BVC i rollen som förälder. Fokus i rapporten ligger därför på att beskriva diskussionerna i grupperna snarare än att analysera svaren ur ett genus- eller jämställdhetsperspektiv. Resonemangen i grupperna var väldigt lika och behoven såg likadana ut oavsett om de intervjuade papporna bodde i Stockholms stad eller i en kransortskommun. En grupp utmärkte sig lite eftersom två av deltagarna nyligen hade fått barn, vilket innebar att deras erfarenheter var mer begränsade men gruppens synpunkter och kommentarer låg i linje med de tre övriga grupperna.

Deltagarna i fokusgruppsintervjuerna var väldigt nöjda med stödet från BVC i frågor av medicinsk karaktär. Utöver BVC var föräldrar, syskon, bekanta samt Internetsidor som *Värdguiden och Growing people* källor för information, tips och råd. Den befintliga föräldragrupsverksamheten sågs som något som primärt var riktat till mammorna eftersom träffarna arrangerades mitt på dagen under barnets första åtta månader. Eftersom de befintliga föräldragrupperna främst bestod av mammor uttryckte flera fokusgruppsdeltagare att de inte ville tränga sig på eller störa. Dels för att det skulle kunna påverka gruppdynamiken och dels för att det skulle kunna bli känsligt vid amning eller diskussioner kring vissa frågor. Resultat som ligger i linje med slutsatserna i den föräldrastödsutredning som gjordes på uppdrag av Statens Folkhälsoinstitut 2008, där det konstaterades att olika undersökningar visar att pappor känner att BVC:s verksamhet har ett tydligt fokus på mamman (2). Tiden för föräldragruppträffarna lyftes fram i fokusgrupperna som ett hinder och flera pappor ansåg att om barnhälsovården verkligen är angelägen om att båda föräldrarna ska närvara så borde träffarna planeras till tider som fungerar för den arbetande föräldern. En slutsats som också går att finna i föräldrastödsutredningen (2). Papporna i fokusgrupperna var ganska tydliga med att föräldragruppträffar på kvällstid inte var intressant utan sen eftermiddag, förslagsvis klockan femton eller sexton var att föredra. Eftermiddagsträffar var dock ingen garanti för pappornas deltagande men tiden i kombination med ett intressant tema och bättre marknadsföring skulle öka sannolikheten för en jämnare könsfördelning.

Vissa teman i de befintliga föräldragrupperna lyftes fram som särskilt intressanta, exempelvis barnsäkerhet och mat. Denna information ansågs viktig och i en grupp betonades vikten av att som pappa få ta del informationen direkt och inte via mamman. Risken var annars att mamman lätt får ett övertag och tolkningsföreträde när det gäller exempelvis smakportioner och vilken typ av mat som kan introduceras när. Just introduktionen av mat verkade vara ett viktigt utvecklingssteg eftersom det innebar att papporna kunde bli mer delaktiga i omsorgen av barnet. Grupperna hade därför önskemål om att speciellt träffar kring säkerhet och mat ägde rum på eftermiddagen, alternativt att BVC arrangerade en kvällsträff eller kvällsföreläsning kring dessa teman för samtliga småbarnsföräldrar i upptagningsområdet (som inte kunnat delta vid informationen i föräldragruppen).

Papporna i fokusgruppsintervjuerna uttryckte ett intresse för föräldragrupsverksamheten om den ägde rum i samband med den egna föräldraledigheten och om könsfördelningen var någorlunda jämn. Ett önskemål som lyfts fram i andra studier och undersökningar (2, 3). Det som efterfrågades var möjligheten till ett socialt umgänge i det egna bostadsområdet både bland dem som hade föräldralediga vänner och de som visste att de skulle bli ganska ensamma under föräldraledigheten. Föräldrakontakter i bostadsområdet sågs som ett alternativ till dagsutflykter till föräldralediga vänner och deras barn (eftersom många av vännerna kanske bodde i en annan del av Stockholms län). Föräldragrupper runt 1-års ålder eller rena pappagrupper skulle utöver att vara en källa för information vara ett sätt för föräldralediga pappor att knyta kontakter med andra småbarnsföräldrar i området. Öppna förskolans verksamhet nämndes i samtliga intervjuer av pappor som själva varit där och av pappor som tänkte gå dit när de var föräldralediga. Båda kategorierna av pappor menade att det skulle kännas bättre och mer givande att gå dit om man kände någon där sedan tidigare (genom exempelvis pappagrupper). Ett resultat som stöds av liknande undersökningar som föräldrastödsutredningen granskat (2).

Intressant är att diskussionerna kring eventuella pappagrupper förändrades under intervjuerna, både när det gäller behovet av en sådan grupp och upplägget. Till en början pratade papporna mer om blandade grupper samt temaföreläsningar och mot slutet av intervjuerna om rena pappagrupper. Förslagen i slutet av intervjuerna påminde om upplägget i de befintliga föräldragrupperna dvs. träffen utgår från ett tema som är relevant utifrån barnets ålder/utvecklingsfas. Dessutom ansåg de att träffarna borde ge utrymme för småprat, diskussioner och erfarenhetsutbyte. Antalet träffar diskuterades inte i detalj men flera grupper antydde att man ganska snabbt känner av om det finns någon eller några som man vill fortsätta utbyta erfarenheter med. Önskemålet var därför att BVC på något sätt bistår med den första kontakten genom en eller ett par träffar och papporna sedan kan ta över om det känns relevant.

I den aktuella undersökningen är det låga deltagarantalet i grupperna en svaghet men diskussionerna i de olika grupperna var snarlika. Resultaten ger en ganska tydlig bild av vilka frågor nyblivna pappor har, hur de ser på det befintliga stödet från BVC samt vilka önskemål de har gällande föräldragrupsverksamhet. En brist i undersökningen är att uppgifter om antalet tillfrågade pappor/familjer som tackade nej till att delta och om BVC-sjuksköterskorna själva gjorde någon form av eget urval saknas. Båda faktorerna kan ha påverkat resultatet och därmed slutsatserna i diskussionsavsnittet. Resultaten är trots det värdefulla i barnhälsovårdens utvecklingsarbete eftersom det finns önskemål som är värda att beakta och som förhoppningsvis kan bidra till att pappor får den information och det stöd som de förväntar sig av BVC.

Referenser

1. Stockholms läns landsting, Metodbok för Barnhälsovården (<http://www.webbhotell.sll.se/bhv/Metodbok-BHV/>)
2. Statens folkhälsoinstitut/Landstinget i Uppsala län, Föräldrastödsprojektet (<http://www.fhi.se/Documents/Vart-uppdrag/BoU/Uppslagsverket/Foraldrastod-vad-nar-och-hur.pdf>)
3. Fägerskiöld A, Support of fathers of infants by the child health nurse, Scandinavian Journal of Caring Science; 2006: 20, p 79-85
4. Krueger RA. Focus groups: A practical guide for applied research, 3rd edition, 2000
5. Wibeck V. Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod, 2000

Bilaga 1.

- Vad är BVC för er?
- Vad har ni för egna erfarenheter av BVC?
- Vad är det man funderar över och vill veta som nybliven pappa?
 - a. Vilka frågor är intressanta att få information om och diskutera på BVC?
 - b. Var vänder ni er för att söka ny kunskap eller få svar på frågor?
 - c. Som nybliven pappa är det inte ovanligt med funderingar kring vad det innebär att vara förälder och vilka förändringar det medför för en själv.
Vilket intresse har ni av att diskutera den typen av frågor?
- Hur vill du som pappa få information och diskutera frågor som rör ditt barn?
 - a. Individuellt eller i grupp på BVC?
 - b. Om grupp, i vilken form och vem ska leda gruppdiskussionerna?
 - c. Om annat, vad?
- När under första året är behovet som störst?
 - a. Önskas ett fortlöpande stöd även efter det första året? Hur vill man i så fall att detta stöd ska vara utformat?
 - b. Synpunkter gällande tidpunkt på dygnet (om intresserad av gruppverksamhet)?
- Vad skulle öka er vilja att delta i BVC:s föräldragrupper?
- Sammanfattning

ISBN 978-91-86313-40-1

På uppdrag av
Stockholms läns landsting

**Karolinska
Institutet**